

PETRUS

Nr 3 2022

Tidning för Klövedals, Rönnängs, Stenkyrka och Valla församlingar

Svenska kyrkan

TJÖRN

...Å ANDRA SIDAN...

Hösten omsluter oss med allt mörkare dagar. I år kanske särskilt svårt med tanke på att vi upplever ett krig i Europa igen, att vi har haft en valrörelse med många hårda ord och ett valresultat där medmänsklighet inte lyser igenom. Och så alla dyrare priser på det.

Det kan kännas svårt och hopplöst. Men då måste vi söka oss till varandra. Det är det enda vi kan göra, inte ge upp utan fortsätta att kämpa. Kanske har du tid över och kan ge av din tid som ideell, en dubbel gärning både för dig själv och för andra. En god bok kan för en stund skingra tankarna eller ge nya perspektiv. Kanske ta tag i en dröm och börja sjunga i kör, som Lennart som nu sjungit i Stenkyrka kyrkokör i 70 år. Allt finns att läsa om i detta nummer av Petrus.

Våra diakoner finns för dig som behöver ett samtal eller ett annat sammanhang. Vi berättar lite mer om diakoni i det här numret av Petrus, vad det är och hur du kan känna igen en diakon.

När mörkret känns för hotfullt får vi tända ett ljus. Så som vi gör i allhelgonatider, för att minnas, även om det är sorgligt så kommer även de fina stunderna fram. Stunder av skratt och goda samtal, när livet inte blev som vi tänkt men kunde skratta åt det efteråt, stunder med vänner och familj. Även sorgen kan vi dela, vi har sorgegrupper och på dagarna kring och under allhelgona kan du samtala med präst och diakon vid våra kyrkogårdar.

Så i höst är det extra viktigt att vara tillsammans, att be för oss själva, för andra och för världen. Att bjuda in och bjuda till för att minska ensamhet och utanförskap. Att skapa gemenskap och skingra det mörka.

Och kom ihåg, det blir ljusare igen.

**TINA AUGUSTSSON
KOMMUNIKATÖR**

PETRUS

Nr 3 2022

KLÖVEDALS, RÖNNÄNGS, STENKYRKA OCH
VALLA FÖRSAMLINGAR

Redaktion:

Tina Augustsson

Kommunikatör

tina.augustsson@svenskakyrkan.se

0733 230 502

Johan Ernstson

Kyrkoherde, ansvarig utgivare

johan.ernstson@svenskakyrkan.se

0733 230 503

Delas ut till alla hushåll på Tjörn.

Upplaga: ca 8 000

Tryck: Risbergs Information & Media AB

Petrus trycks på miljövänligt papper.

Ansvarig utgivare: Johan Ernstson

Titta gärna in på vår webbsida:

www.svenskakyrkan.se/tjorn

Om inte annat anges är bilderna i detta nummer tagna av Tina Augustsson, från vårt eget arkiv eller från Svenska kyrkans bildbank IKON.

Foto framsida: Johannes Frandsen IKON

Svenska kyrkan Tjörn

Hamngatan 17, 471 32 Skärhamn

Telefon växel: 0304 66 00 55

www.svenskakyrkan.se/tjorn

DÄRFÖR HAR DU FÅTT DENNA TIDNING

Distribution av denna tidning är oadresserad direktreklam (ODR). Den tjänsten får Posten sälja för så kallad icke kommersiell information. Dit hör till exempel information från politiska partier och religiösa organisationer. Den här typen av information delas ut oavsett om man undanbett sig reklam eller inte. Vi vet att varje gång vi delar ut information på det här sättet blir en del glada och andra irriterade. Till er som inte vill ha tidningen ber vi om ursäkt att vi stör och ber er lägga den i pappersåtervinningen. Er andra önskar vi en stunds trevlig läsning.

PETRUS

Nr 3 2022

- sid 2 ... å andra sidan
- sid 4 Tankar nu - för tiden
- sid 6 Tema diakoni
- Sid 10 Att stötta ett barn i sorg
- Sid 13 Krönika om sorg
- Sid 14 En helg att minnas
- Sid 15 Allhelgonatider
- Sid 16 Taco-lov i Klövedal
- Sid 18 Tankar inför Tacksägelsedagen
- Sid 20 Från bibeln till romaner
- Sid 24 70 år i samma kör
- Sid 26 Axplock
- Sid 27 Personalnytt
- Sid 30 Adresser och korsord

Foto:

SID 6 TEMA DIAKONI

Foto: Tina Augustsson

SID 14 ALLHELGONAHELGEN

Foto: Tina Augustsson

SID 24 HAR SJUNGIT I SAMMA KÖR I 70 ÅR

sensus Vi samarbetar med Sensus i nästan alla våra verksamheter.

Du kan hämta PETRUS i närmaste kyrka på Tjörn eller på pastorexpeditionen. Under året kommer Petrus till alla huhåll på Tjörn vid totalt fyra tillfällen. Nästa nummer kommer inför advent.

Svenska kyrkan
TJÖRN

JOHAN ERNSTSON
KYRKOHERDE

TANKAR NU – FÖR TIDEN

VI MÅSTE UT UR BUBBLAN

Vad är det med samtiden? Hur lämnar vi ”bubblan”, ser helhet och perspektiv? Ser det som inkluderar fler än bara mig själv. Många fler!

I början av september var jag i Karlstad med Sen-sus regionstyrelse och alla hade i uppgift att presentera en samtids- eller omvärldsspaning. Vi var många som försökte skåda in i framtiden. Det är svårt, för att inte säga nästan omöjligt. Men det är likafullt viktigt och faktiskt nödvändigt att försöka!

Viktigt att göra för att inte resignera och ge upp – för att kunna se hopp och möjligheter. Men för att hitta det ljuset behöver vi hjälpas åt och se tillsammans – bli burna av en gemensam tro och övertygelse.

Våra spaningar noterade och oroades, i lite varierande grad, av det som kan sammanfattas med orden lyft blicken och vidga perspektiven!

Vi såg en förnekelsebubbla inför den klimatkris vi är mitt i. Alla vet – men alltför få gör något radikalt åt saken. Argumenten går i stället ut på att det är andra som ska göra det. Att det är viktigt att det sker – men att Sverige inte behöver. Att fossilfria

energikällor är avgörande – men bygg till exempel gärna vindkraft någon annanstans. (sic)

En del påstår till och med att ingen ska behöva förändra sin livsstil, för vi kan lösa det ändå. Säger att ingen omställning behövs?! Det blir lite som berättelsen om Kejsarens nya kläder – ingen ser (eller vill se) att kejsaren är naken. Det är bekvämast så och rubbar inte våra cirklar!

Få vågar säga som det är – att alla behöver förändra livsstil radikalt. I det lilla som i det stora. Den gamla devisen ”tänk globalt – handla lokalt” är värd att återigen plocka fram och leva efter. Alla behöver ställa om överallt – i Sverige och i världen. Inte antingen eller utan både och.

Till sin hjälp har ”förnekelsebubblan” en medielogik där jakten på ”oneliners” och enkla budskap skymmer hanterbara rimliga fakta. Står i vägen för långsiktighet och hållbara gemensamma lösningar. En logik som bara ser ”katastrof”. Något som effektivt driver oss in i apati och modlöshet. En omvärldsbild som fräntar oss hopp och handlingskraft.

Lägg till att vi lever i ett historiskt paradigmskifte. Det inleddes med pandemin och fortsätter med

Foto: Dreamstime

kriget i Ukraina – där många är direkt och indirekt indragna. Världen ritas just nu om – inget kommer bli som förr. Det är lätt att misströsta – men vi kan inte bara abdikera. Vi måste fråga vilken värld vi egentligen vill ha och agera utifrån det, tillsammans!

Vi behöver lära och bygga nytt. Hitta obruten mark som vi kan ta i bruk. Det är ingen idé att ge sig ut på "jakt efter den tid som flytt". Vi kan lära av historien – men historien kommer inte att upprepa sig som en kopia.

Jag har ingen universallösning förstås – lika lite som någon annan. Men jag är övertygad om att vi som kyrka har något att bidra med i lösningen av det som jag ovan beskriver som problem – om vi vill.

Till en början har kyrkan en 2000-årig kontinuitet som burit igenom många paradigmskiften. Samtalet är centrum i det som är kyrkans hjärta – relation. Gudsrelationen i sig bär närhet också mellan människor.

Vi är bildligt talat medskapare och har i det ett ansvar att bidra med det vi kan. Göra något och använda det vi har. Bidra med hopp och energi! Det är inte kört, men vi behöver agera. Behöver agera nu!

Vårt uppdrag som kristna är att vara samtids- och framtidsspanare och handla radikalt. Vara det som med ett kristet ord kallas profet. Profeter har genom historien sagt sanningar, handlat djärvt och varit en nagel i ögat på makten och den förhärskande världsordningen!

Vi kristna har att ge profetisk diakoni i bred förståelse - det som bär bröd, hopp och initiativ till en trasig värld som vi alla tillsammans behöver hela. Både i rent bokstavlig mening och mer symbolisk, för både den inre och yttre, fysiska människan.

Vi behöver hjälpa till att se bortom det individuellt kortsiktiga - för det större gemensamma bästa. Tillsammans kan vi förändra! Vi kan om vi är beredda att avstå något av det vi har av tillgångar och överflöd. Det är först då vi kan få av andras tillgångar och resurser.

"Ställ er vid vägarna och spana, fråga efter de urgamla stigarna. Fråga efter den goda vägen och vandra på den, så ska ni finna ro för era själar"

(Profeten Jeremia 6:16)

JOHAN ERNSTON
KYRKOHERDE

DIAKONERNA ÄR PÅ DIN SIDA

DE ALLRA FLESTA TAR NOG FÖR GIVET ATT KYRKAN SKA FINNAS DÄR FÖR MÄNNISKOR SOM SÖRJER ELLER DRABBATS HÅRT AV LIVET PÅ ANDRA SÄTT. DOCK ÄR DET INTE ALLTID MAN VET ATT DET DÅ HANDLAR OM DIAKONI.

Vi säger ofta att diakonerna är kyrkans socialarbetare. De skapar mötesplatser, samtalsgrupper och gemenskapsträffar. Här rymms också enskilda samtal och andakter på äldreboenden. Det är ett arbete som synliggör det vi andra ofta missar i samhället. De möter ensamheten, utsattheten, de som inte får pengarna att räcka varje månad.

– Jag ser att ekonomin för framför allt två grupper blivit mycket sämre. Det är ensamstående mammor, eftersom dom ofta har låglönejobb eller timanställningar, och fattiga pensionärer, eftersom det ofta tillkommer kostnader för sjukresor och mediciner, säger Gunilla Gustafsson, diakon i Stenkyrka församling.

Under hösten lyfter vi upp diakoni i Svenska kyrkan Tjörn. Vi vill vara en röst för de som ingen har, särskilt viktigt en höst med val och där priserna stiger. De ekonomiska aspekterna slår hårdast mot de som redan tidigare hade det tufft. Dessutom oroliga tider på andra sätt med ett krig i Ukraina.

VARFÖR ÄR DÅ DIAKONI VIKTIGT I EN FÖRSAMLING?

Man kan säga att det är en konkret handling av kärleksbudskapet, att vi ska älska varandra. Medmänniskan står i fokus och utifrån vår kristna tro är det en självklarhet att vara med och skapa ett gott samhälle, i harmoni och rättvisa. Ett gott samhälle präglas av omsorg om medmänniskan och skapelsen och är socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart. Arbetet som diakonerna gör kan ske tillsammans med alla goda krafter och på flera plan: med individer, med grupper, i samhället och i församlingen. Det innebär stöd i kris och ensamhet, att lyssna och hjälpa till att visa

på vägar framåt. På Tjörn står vi bakom St Mary, en mötesplats i Skärhamn. Inte bara för dem som kommer dit och fikar, utan även för de som kan hitta en plats att arbetsträna på eller ge av sin tid som ideell.

– Jobbet ger mig möten med enskilda människor där livet kan berättas och knutar lösas upp. Allt för att livets glöd ska kunna återvända och bidra till livsmod och utveckling, säger Katrin Sörbris, diakon i Rönängs församling.

LYFTA MÄNNISKOR

En av Katrins drivkrafter är att skapa meningsfull sysselsättning för våra ideella. Hon drivs av att få rekrytera nya människor in i uppgifter och få se dem växa.

– Att göra varje enskild människa uppmärksam på sin gåva, vad den är bra på, säger hon.

TINA AUGUSTSSON

VÅRA DIAKONALA VERKSAMHETER

Mat, prat och gemenskap

- **Gemenskapsträff** en torsdag i månaden i Myggenäs församlingsgård 13.00. Kontakt: Helena Johannesson
- **Mat och prat** tre tisdagar i månaden 12.30 i Valla församlingshem. Kontakt: Helena Johannesson
- **Sopplunch** onsdagar 12.00 i Skärhamns församlingsgård. Först andakt i kyrkan, sedan soppa.
- **Onsdagslunch** EFS Klädesholmen med andakt, andra onsdagen i månaden 12.00. Anmälan till Bert Olsson 070-593 79 64.
- **Torsdagslunch** med andakt i Rönnängs kyrka en gång i månaden 12.00. Anmälan till Katrin Sörbris.

Samtalsgrupper

- **Samtalsgrupp för kvinnor.** Vi samtalar om livet utifrån en bok eller ett tema. Vi träffas var fjärde måndag 10.00 i Valla församlingshem. Kontakt: Helena Johannesson
- **Samtalsgrupp om livet.** Varannan tisdag 17.00 i Skärhamns församlingsgård. Anmälan krävs. Kontakt: Gunilla Gustafsson
- **Samtalsgrupp Dyröns EFS-kyrka.** Vissa tisdagar 15.00. Kontakt Gunilla Fredriksson 0704 85 03 50.
- **Samtalsgrupp Klädesholmens EFS.** Vissa torsdagar 15.00. Kontakt Margareta Kristensson 0706 94 34 75.
- **Samtalsgrupp i Åstols missionshus** var tredje tisdag 13.45. Kontakt Elisabeth Larsson tel. 0709 60 14 91.

Mötesplats för nya och gamla svenskar

- Kvinnogruppen.
- Mat och prat (ej den i Valla).
- Caféträff Språkvän medmänniska.
- Kontakt för mötesplatserna är Maria Eriksson.

Bli ideell

Var med i verksamhetens olika aktiviteter, jobba på S:t Mary eller bidra med praktiska saker i församlingshem. Kontakta Katrin Sörbris så guidar hon dig rätt.

ALL INFORMATION PÅ WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/TJORN

Det finns en diakon i varje församling på Tjörn. Du kan vända dig till vilken diakon du vill oavsett var du bor. De har alla tystnadsplikt.

Katrin Sörbris
Rönnängs församling

0733-230 587

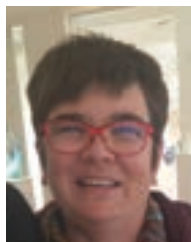
katrin.sorbris@svenskakyrkan.se

Maria Eriksson
Klövedal/Stenkyrka församling

0733-230 515

maria.eriksson1@svenskakyrkan.se

Helena Johannesson
Valla församling

0733-230 571

helena.johannesson@svenskakyrkan.se

Gunilla Gustafsson
Stenkyrka församling

0733-230 514

gunilla.gustafsson2@svenskakyrkan.se

TEMA DIAKONI

SÅ KÄNNER DU IGEN EN DIAKON

Foto: Johannes Frandsen

Diakonerna har grön skjorta (prästens är oftast svart, biskopen klär sig i lila). Diakonerna har ett halsband i form av ett emblem.

DIAKONEMBLEMET

Vid diakonvigningen får varje diakon ett särskilt halsband av sitt stift, ett så kallat diakonemblem, som också kan användas som en brosch. Det är en cirkel, med ett kors centrerat över cirkeln. I korsets mitt finns en duva med en kvist i näbben. Varje del i emblemet har en särskild betydelse:

- **ringen** - du är omsluten av Gud och finns i den världsvida gemenskapen i Kristus.
- **korset** - Jesu Kristi död, uppståndelse och försoning är det centrala.
- **duvan** - duvan med den friska olivkvisten som lämnade Noas ark och återvände med budskap om liv.

Halsbandet kan användas tillsammans med den gröna skjortan eller till vanliga civila kläder.

Diakoni är verkstad och handling. En kram och ett lyssnande öra kan göra stor skillnad.

Ordet diakoni kommer från grekiskan och betyder "att tjäna", som i att ha omsorg om och att vilja människan väl

ATT BLI DIAKON

Alla diakoner har en gedigen utbildning och bakgrund. För att bli diakon ska du ha en fackutbildning från högskola eller universitet samt vara antagen som diakonkandidat i ett stift. Därefter studerar du pastoralteologi vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut i Uppsala eller Lund. Innan denna utbildning startar måste du ha genomfört 8 veckors praktik i en församling och deltagit i utbildning som genomförs av ditt stift.

Fackutbildningen som ligger till grund ska innehålla minst 180 högskolepoäng med ett huvudämne inom psykologi, socialt arbete, vård, medicin eller folkhälsa (minst 90 högskolepoäng).

Inte sällan har våra diakoner jobbat som socionom innan de genomför utbildningen till diakon.

Här vigs Helena Johannesson till diakon i Göteborgs domkyrka av biskop Susanne Rappman.

Foto: Torgny Lidén Göteborgs stift

S:T MARY ÄR EN MÖTEPLATS FÖR ALLA

TEMA DIAKONI

HÄR KAN DU FIKA OCH HANDLA SAMTIDIGT SOM ANDRA ARBETSTRÄNAR ELLER JOBBAR IDEELLT.

På menyn finns det hembakade bullar och chokladbollar, glass, smörgåsar och några olika sorters kakor, kaffe, te och kylda drycker.

Bokstäverna i S:t Mary står för **Meningsfullhet, Arbetsgemenskap, Rehabilitering och Yrkesstolthet**. S:t visar att det är en kyrklig verksamhet. Detta är ett koncept som även finns på andra orter i Sverige.

Syftet med S:t Mary Tjörn är att erbjuda platser för rehabilitering och arbetsträning för personer som står långt från arbetsmarknaden. Svenska kyrkan Tjörn är en partner i projektet och vår personal finns tillsammans med ideella och anställda med i verksamheten.

Foto: Tina Augustsson

S:t Mary öppnade 2021 och har blivit den mötesplats vi hoppades på. Våra diakoner är ofta på plats, så här kan du träffa på dem spontant över en kopp kaffe.

Välkommen till S:t Mary second hand och café!
Öppet tisdagar och torsdagar kl 11.00-16.00 samt lördagar kl 11.00-14.00.
Du hittar oss på Hamngatan 58 i Skärhamn.

VILL DU HJÄLPA VÅRA DIAKONER ATT HJÄLPA ANDRA?

STÖTTA VÅR DIAKONIKASSA
SWISHA DIN GÅVA TILL 123 664 27 48.

Hjälp oss hjälpa en medmänniska! Fler söker sig till oss för att få hjälp när ekonomin inte går ihop. Vi stöttar med en extra matkasse i slutet av månaden som ett komplement till annan hjälp.

Fler och fler söker sig till oss. Det vittnar våra diakoner om. Det är lätt att tro att problemen finns långt bort, men även i vår närhet finns personer som lider. De får inte ekonomin att gå ihop i slutet av månaden, och vi kan stötta med en extra matkasse eller present till barnens födelsedag som ett komplement till annan hjälp och ge dem lite andrum.

Reglerna har också blivit tuffare för att få försörjningsstöd och fler hamnar i kläm.

Stor som liten gåva kommer till användning och hjälper en medmänniska.

Du kan swisha ditt bidrag till 123 664 27 48 och ange diakonikassa i meddelandefältet.

Det går också bra att betala via bankgiro, 764-1657. Viktigt att ange diakonikassa.

"Diakoni är att visa konkret omsorg om det som är ömtåligt och den som är utsatt. Diakoni är att ta ansvar för det gemensamma och protestera mot det orättfärdiga. Ytterst är diakoni en fråga om närvaro."

Raderna är tagna ur en ledare i Kyrkans tidning, skriven av präst Jonas Eek.

Stötta ett barn i sorg

DET KAN VARA SVÅRT ATT VETA HUR MAN PRATAR MED BARN OM DÖDEN. ANVÄND RAKA ORD OCH SÄG SOM DET ÄR ÄR TVÅ TIPS.

BARN GÅR IN OCH UT UR SORGEN

Vissa blir arga och lättirriterade. Andra får svårt att koncentrera sig i skolan eller hamnar lättare i bråk. Vissa får fysiska smärtor, som ont i magen och huvudet. En del kan bli klängiga vid den föräldern som finns kvar. Men det finns också de som inte reagerar så mycket. Man brukar säga att barns sorg är randig eftersom de går in och ut ur sorgen väldigt snabbt. Ena stunden är de ledsna och nästa stund leker de och är glada. Det är en överlevnadsstrategi för att klara av tillvaron när det allra värsta som kan hända har hänt.

NÄR BARNET ÄR REDO KOMMER NÄSTA FRÅGA

Alla är olika och klarar av olika mycket beroende på ålder och mognadsgrad. Yngre barn ställer ofta de frågor som leder till den information de är mottagliga för. Utgå från deras frågor, använd deras ord och prata så att de förstår. Tala om varför personen har dött men berätta inte mer än vad barnet frågar om. Ofta räcker det att höra lite grann. När barnet är redo kommer nästa fråga.

För vuxna är det oftast så skrämmande och fruktansvärt med döden att vi kan bli översköjlda av våra egna känslor. Men för barn är det inte lika jobbigt att prata om döden. Dels förstår de inte vad det innebär för dem, dels har de inte heller lagts på med vad man ska prata om och inte prata om.

LJUG INTE FÖR BARNET

Det är aldrig bra att ljuga för att skydda barnet, det är ett svek som blir svårt att reda upp. Om

Foto: Alex & Martin IKON

det finns psykisk sjukdom med i bilden och någon tagit sitt liv ska man ändå säga som det är utan att kanske gå in på detaljer om hur det gått till. Barn klarar av att höra sanningen. Om man däremot börjar undanhålla information hamnar man lätt i läget "När ska jag berätta det här?" Det kommer aldrig en dag när det plötsligt blir läge.

LÅT BARNET VARA MED

Stäng inte ute barnet. Skyddet som är av omsorg blir inte gynnsamt för barnet utan snarare en känsla av utanförskap. Barn som får vara med och till exempel ligga bredvid mamma när hon dör är mycket mer harmoniska än de som aldrig fick komma till sjukhuset.

Om risken för smitta gjorde att barnet eller andra anhöriga inte fick vara hos den döende, så får man förklara det.

GÖR SAKER SOM KÄNNES BRA

Vissa barn säger att ingenting hjälper. Vi förstår att ingenting tar bort smärtan men det kan finnas saker man kan göra när man är ledsen som kan kännas bra. Är man arg kan det vara skönt att hoppa på studsmattan för att få ut lite känslor. Vissa känner sig väldigt ensamma. Det är därför värdefullt att träffa andra i liknande situationer.

Foto: Johannes Frandsen / IKON

UTFORMA EGNA RITER

Det kan hjälpa att utforma egna riter i vardagen. Tänd ett ljus vid ett foto av den som barnet har mist eller besök en plats som barnet och den avlidna tyckte om. Tillsammans kan ni uppmärksamma viktiga dagar som förknippas med den döda.

Det kan också vara skönt med rutiner och vardag mitt i sorgen, att komma tillbaka till en miljö som förskola eller skola där allting är som vanligt. Samtidigt måste man känna in när det är dags och inte tvinga för tidigt.

PRATA MED BARNET OM MINNEN AV DEN SOM HAR DÖTT

Låt personen som dött vara närvarande genom att prata om både positiva och negativa minnen. Förskönar man blir bilden inte sann. Hälsa på hos släktingar som kanske vet saker om den döda som barnen inte känner till. Besök platsen där föräldern växte upp. Blir det för jobbigt att

prata kan man göra personen närvarande bara genom att åka dit.

Efter ett dödsfall frågar många vuxna till en början ofta hur barnet mår. Men efter ett tag slutar de fråga. Sluta inte fråga, bjud in till samtal och ta chansen att prata om den döda när barnet frågar.

TA DIN EGEN SORG PÅ ALLVAR

Det är viktigt att visa att man är ledsen och svag. Det är också ett sätt att säga till barnet att det är okej att vara ledsen. Samtidigt måste man som vuxen ta ansvar. Om man gråter är det viktigt att berätta varför man gråter. Våga be om och ta emot hjälp. Förklara för barnet att "jag är så ledsen nu, därför kommer mormor att hämta två dagar i veckan." Strunta inte i din egen sorg. Genom att ta din egen sorg på allvar hjälper du barnet att göra det. Gå med i en stödgrupp eller prata med vänner.

DET FÖRSTA ÅRET ÄR SVÅRT

Sorgen går aldrig över. Man ska inte heller önska att den går över eftersom det är ett så stort tomrum och viktig del av ens liv. Men både barn och vuxna kan lära sig att leva med sorgen på ett bra sätt. Det första året är väldigt jobbigt med födelsedagsfirande och andra högtider. Efter ett tag förändras sorgen. Vissa saker blir bättre men vissa saker kan också bli sämre. Sorgen kan förstärkas när man får sitt första barn till exempel och önskar att föräldern hade varit med.

Ibland kan det vara lättare att berätta för någon som inte är en nära anhörig eftersom barn och ungdomar ofta vill skydda sina närmaste.

VISA BARNET ATT KÄNSLOR ÄR OKEJ

Stanna kvar och lyssna. Genom att stå ut med att lyssna på att barnet har det eländigt bekräftar vi dem och får dem att känna att det är okej att känna som de gör. Där kan det väckas hopp.

TA HJÄLP AV BÖCKER

Det finns böcker både för och om barn och ungdomar i sorg. Fråga på biblioteket.

RITUALER KAN HJÄLPA

Att besöka och göra fint vid graven kan vara en bra ritual där barnet får visa omsorg. Titta på och prata om fotografier tillsammans.

Text från Svenska kyrkans hemsida

SÅ STÖTTAR DU BARN I SORG

- Lyssna till barnets tankar och berättelser. Låt det ställa frågor och svara så ärligt du kan. Tänk på att svara på frågan, inte mer, inte mindre och var inte rädd för att säga att du inte vet. Hitta svar tillsammans.
- Skapa struktur. Hjälp barnet att skapa en trygghet i vardagen genom att skapa nya rutiner, ritualer och traditioner.
- Våga fråga. Genom att ta reda på hur barnet tänker kan du som vuxen hjälpa hen att förstå och sätta ord på sin upplevelse och reda ut missuppfattningar.
- Gråten kan vara skrämmande. Man bör då förklara för barnet att det inte är farligt att gråta och varför man gråter.

VAD SKA MAN UNDVIKA?

Tro inte att barn och ungdomar inte sörjer bara för att de inte visar det så tydligt. Allt som bekräftar att barnet har det jobbigt är bra, på så sätt blir det inte ifrågasatt i sin sorg.

Undvik att påstå att du förstår hur det känns. Barn som blivit drabbade av sorg föredrar att omgivningen säger att de är ledsna för det som hänt.

Säg inte att någon har somnat in eller gått bort. Det kan skapa stora missförstånd för de yngre barnen.

Sorgens gåva är en vidgad blick

Varje sorg är unik sägs det. Ingen upplever en förlust på samma sätt. Och det är säkert sant. Men trots det behöver vi varandra när den drabbar oss.

Vi har sorgegrupper där de som förlorat en närstående kan träffa andra i samma situation. För att dela, lyssna och bli lyssnade på, och för att få sätta ord på det som är svårt och skört, men också vackert. Ett sätt att bearbeta och ta hand om sin sorg och förlust.

Jag var själv med i en sorgegrupp efter att min pappa gick bort 2017, då hade jag ännu inte flyttat tillbaka till Tjörn så detta var i en annan församling. I gruppen mötte jag personer som mist någon nyligen eller för några år sedan, för behovet behöver inte uppstå direkt. Här var de som förlorat en make, föräldrar, syskon och en vän. Vi var i olika åldrar och olika skeden i livet, men sorgen förenade oss. Ingenting annat spelade roll än just sorgen när vi träffades de där kvällarna i kyrkan. Det bästa av allt, att vi inte delade samma sorg utan hade olika infallsvinklar och perspektiv. Det hjälpte mig.

Jag uppfann själv egna små ritualer efter pappas bortgång. Vissa saker förstod jag inte värdet av just då eller ens att det var en viktig del av min sorgprocess. Dagarna kring begravningen gjorde jag en "pappa-bok". Jag skulle egentligen bara beställa en fotopresent i ett annat ärende över nätet, men så satt jag där och skapade ett litet album. Helt spontant fyllde jag sidorna med bilder på pappa och saker som varit viktiga för honom. Den visade sig vara relativt liten när den kom, cirka 12x12 cm, men ett perfekt format för den fick plats i min handväska. Första året var albumet med mig överallt, på Mallorca, i Sala och på retreat i Sigtuna. Viktigast var att veta att den fanns där i väskan. Omslaget är idag slitet och tummat, och numera får

Foto: Tina Augustsson

den följa med ibland, men oftast ligger den kvar hemma. Oväntat blev en bild på pappas grova fiskarhänder den bild som kom att betyda mest.

Jag köpte mig också ett fint halsband, som kom att bli mitt "sorgesmycke". Bar det varje dag till en början, och formen är så att jag precis kan vila mitt pekfinger i smycket när jag fingrar på det. Som en trygghet blev det, och en amulett. Jag tycker fortfarande väldigt mycket om det halsbandet även om jag inte använder det varje dag längre.

Det viktiga tror jag är att bejaka sin sorg, inte på vilket sätt man gör det. Att försöka tränga undan den och låtsas som ingenting är inte ett framgångskoncept. Allt vi kapslar in krymper och hämmar oss i vårt liv och i våra relationer. Något utav det finaste jag hört om sorg är också en titel på en bok: "Sorgens gåva är en vidgad blick". Sorgen är smärtsam och stundtals hemsk, men den gav i alla fall mig en större tillförsikt till mig själv och till livet.

PERSONLIGT AV TINA AUGUSTSSON

Foto: Tina Augustsson

En helg att minnas

ALLHELGONAHELGEN BESTÅR AV TVÅ KYRKLIGA HELGDAGAR: ALLA HELGONS DAG OCH ALLA SJÄLARS DAG. VI BJUDER IN TILL SÄRSKILDA GUDSTJÄNSTER OCH MÖTEN PÅ KYRKOGRÄDARNA.

Historiskt har vi skilt mellan att minnas helgonens liv – på Alla helgons dag – och att minnas våra närståendes liv – på Alla själars dag. Men rent teologiskt är det ingen skillnad: Vi är alla heliga, tack vare Jesu kärlek till oss. Så hela helgen går i minnets tecken.

BJUDER IN TILL MINNESGUDSTJÄNST

Alla helgons dag är en helgdag och den firas alltid den lördag som infaller mellan 31 oktober och 6 november. Alla själars dag firas dagen efter Alla helgons dag, på söndagen. Då minns och hedrar vi våra döda närstående. Det är då vi i Svenska kyrkan Tjörn bjuder in till minnesgudstjänster i våra kyrkor.

Helgen präglas av att ljusen lyser på våra kyrkogårdar. Redan dagarna innan helgen blir det fler och fler ljus som lyser på gravarna. Det lyser

upp i mörkret och påminner oss om Guds ljus, som räddar oss från döden, som visar oss på förlåtelsens väg och som ger oss ett himmelskt hopp. Även om vi tänker på de som inte längre lever, så är det också en vacker helg, med tid för eftertanke och att minnas även de roliga minnena.

VILL DU HA NÅGON ATT PRATA MED?

Våra präster och diakoner har tystnadsplikt och finns till hands för enskilda samtal. Hitta kontaktuppgift via vår hemsida eller ring vår växel 0304-66 00 55.

Jourhavande präst har öppet alla kvällar och nätter mellan kl 21.00–06.00. Du kan ringa om du är ledsen, rädd, orolig eller känner dig ensam. Du behöver inte tillhöra Svenska kyrkan eller vara troende. Ring 112 och be att få bli kopplad till Jourhavande präst.

Kyrkans SOS erbjuder kris- och stödsamtal för alla, 0771-800 650. Alla dagar, året om.

DET HÄNDER PÅ VÅRA KYRKOÅRDAR OCH I VÅRA KYRKOR UNDER ALLHELGNATID

KLÖVEDALS FÖRSAMLING

4 november

11.00-18.00 **Öppen kyrka** i Klövedals kyrka. En stund för stillhet och eftertanke. Personal finns på plats. Kaffeservering.

15.00 **Andakt och orgelmusik.** Enkel andakt med orgelmusik.

5 november

11.00 **Gudstjänst** i Klövedals kyrka.

6 november

18.00 **Minnesgudstjänst** i Klövedals kyrka.

STENKYRKA FÖRSAMLING

3-4 november 11-18 och 5 november 11-17

Öppen kyrka i Stenkyrka kyrka. En stund för stillhet och eftertanke. Personal finns på plats. Kaffeservering.

5 november

11.00 **Högmässa** i Skärhamns kyrka. Öppen kyrka efter mässan fram till helgmålsringningen kl 18.00. Kaffe och möjlighet till samtal.

16.00 **Andakt i allhelgonatid** i Stenkyrka kyrka. Sång av Johan Olofsson.

6 november

16.00 **Minnesgudstjänst** i Stenkyrka kyrka.

RÖNNÄNGS FÖRSAMLING

31 oktober - 4 november

10.00-16.00 **Kyrkogårdscafé** i Rönnängs församlingshem

5 november

10.30 **Gudstjänst** Dyröns EFS.

18.00 **Gudstjänst** i Klädesholmens kyrka. Sammanlyst för församlingen.

6 november

16.00 **Minnesgudstjänst** i Rönnängs kyrka. Sammanlyst för församlingen.

VALLA FÖRSAMLING

3 november

11.00-17.00 **Allhelgonacafé** vid Valla kyrka. Personal på plats och kaffeservering.

4 november

11.00-17.00 **Allhelgonacafé** vid Valla kyrka. Personal på plats och kaffeservering.

15.00 **Tröstande toner.** Musik av bland annat Arvo Pärt och JS Bach. Solist Helena Ek, sopran. Kersten Cottyn, orgel och cembalo.

5 november

11.00 **Gudstjänst** i Valla kyrka.

12.00-15.00 **Allhelgonacafé** med kaffeservering.

6 november

18.00 **Minnesgudstjänst** i Valla kyrka.

Reservation för felskrivningar och sena ändringar

TACO-LOV I KLÖVEDAL

UNDER HÖSTLOVET BJUDER KLÖVEDALS FÖRSAMLING IN BARN MED FÖRÄLDRAR PÅ TACO-LOV. DET SERVERAS SÅ KLART TACOS, MEN DET ÄR DEN STUNDANDE ALLHELGONHELGEN SOM STÅR I FOKUS.

När den vanliga vuxen-barngruppen tar uppehåll under höstlov, vill pedagogerna Anne-Marie Axelsson och Nina Jansson Tolonen göra något annat. När de förra året hittade boken *Min kyrkogård* kom de på ett koncept som återupprepas även i år. Det blir först samling i församlingshemmet där man äter tillsammans och därefter tillverkar man gravljus. Ljusen går man sedan tillsammans med en vuxen ut och sätter på en grav eller i minneslund. Avslutningen sker tillsammans i kyrkan.

– Vi fick överväldigande respons förra året när vi gjorde den, så nu har vi skapat en tradition när det blir även i år, säger Anne-Marie Axelsson.

STOR OCH VIKTIG HÖGTID

Allhelgonahelgen har blivit allt viktigare för många människor. Vi besöker våra gravar, smyckar dem och tänder ljus. Stannar upp en stund och tänker på de som inte längre lever bland oss. Även för barnen är det fint att få följa med till kyrkogården. Även de minsta drabbas när till exempel en morfar eller farmor går bort. Kanske har de varit med på begravningen och har frågor.

– Det är stort när man ser en mormor med sina barnbarn besöka graven till morfar. Det blir en möjlighet att öppna upp för samtal kring det som hänt, säger Anne-Marie Axelsson.

BOKEN KYRKOGRÅDEN

Till sin hjälp har de boken *Kyrkogården*. Det är en liten omarbetad version från den som användes förra året. Boken är som en liten pixibok där det finns olika frågor som barnen kan svara på och titta på när de besöker kyrkogården. Vad finns det för gravsmyckningar? Hur känns det att vara här? Saknar du någon? Barn är bättre på att hantera dessa frågor än vad vi vuxna många gånger tror och även de behöver sörja. Läs mer på sid 10.

Taco-lov är tisdag 1 november i Klövedals församlingshem. Start 12.00. Pyssel och kyrkogårdsvandring. Taco-buffé serveras 13.00. Avslutning i kyrkan 14.30. Kostnad: 40 kr för vuxen. Barn gratis. Ingen anmälan.

DET HÄR HÄNDER OCKSÅ UNDER HÖSTLOVET!

MÅNDAG 31 OKTOBER. Häng i Rönnäng 18.00. för dig i åk 6 och uppåt.

TISDAG 1 NOVEMBER: Messy Church i Rönnäng, start 16.00 med drop-in fika. För alla åldrar.

För mer detaljer och för eventuella programpunkter som inte var fastställda vid pressläggningen, se www.svenskakyrkan.se/tjorn

Foto: Tina Augustsson

Elton Alstersjö visar upp sitt gravljus på Klövedals kyrkogård under förra årets Taco-lov.

TANKAR INFÖR TACKSÄGELSESDAGEN

*signerat Erik Edqvist Frimodig,
präst Rönnängs församling*

Vid tacksägelsedagen är det på många håll i vårt land en tradition att vi smyckar kyrkorna. I koret framför altaret bär vi fram delar av årets skörd och frukter inför Gud som ett tecken på att vi människor inte själva kan ta åt oss äran för allt det som gör vårt liv möjligt; alla de livsmedel – medel för livet – som vi ständigt får av alla goda gåvors givare.

Kung David säger i en av de texter som hör Tacksägelsedagen till: *"Nu, vår Gud, tackar vi dig och lovar ditt härliga namn... från dig kommer allt, och det vi har givit åt dig har vi fått ur din hand."* (1 Krön 29:13f)

Allt som människan lever av kommer i grund och botten från jorden – Guds skapelse som vi har satts att vårda och bruka. Livets förutsättningar – livsmedlen – finns alltid före oss och våra insatser. Även om vi kan så frön i jorden, plantera grödor, vattna och sedan skörda åkrarnas frukter, sätta ut nät och tinor, vittja och inbringa havets föda, så kan vi inte av egen kraft skapa växt och grönska eller få havet och skogarna att myllra av liv. Den kraften finns där före våra prestationer. Vi kan inte skapa liv – bara ta emot det som en gåva.

I en dansk psalm – *"Op, al den ting, som Gud har gjort"* – som är mycket känd och omtyckt i den danska folkkyrkan, uttrycker den store 1700-talspsalmdiktaren Hans Brorson sig på följande sätt:

*Gik alle konger frem på rad / i deres magt og vælde,
de mægted ej det mindste blad / at sætte på en nælde.*
(H. A. Brorson 1734)

Denna psalm har vi faktiskt på originalspråk

i vår svenska psalmbok (Sv. ps. 642). Om man skulle våga sig på en helt opoetisk omformulering till svenska rimmar det inte lika bra, men andemeningen kan framgå: *"Om alla kungar gick fram på rad i all deras makt och vælde, så skulle de inte förmå att sätta ens det minsta blad på en nässla."*

Den största mänskliga makten räcker inte ens till att få en liten, liten kvist att skjuta skott och blomma. Den makten ligger inte hos människan, utan hos Gud som sträcker ut sin hand och mätar allt levande med nåd. För utöver vår egen strävan och vårt slit så har livet alltid en grundton av nåd – att vi får något helt oförtjänt, något som vi inte klarar att ge oss själva. Svaret på en sådan nåd är ett erkännande av vår grundläggande maktlöshet och tacksägelse för att vi får det vi behöver för att leva som människor.

Men de flesta av oss jobbar inte inom jordbruket eller fisket och kanske finns det också mycket annat att vara tacksam över. Kanske en så enkel sak som att kunna ta sig från en ort till en annan, eller kanske från hemmet till kyrkan om söndagen.

Ingen av oss som samlas till gudstjänst eller som kommer till jobbet en vanlig dag har egentligen tagit oss dit på egen hand. En mängd okända människor har på olika vis hjälpt oss. Till frukost har vi kanske ätit bröd bakat av andra än oss själva. Vi har kört en bil som andra människor byggt, kört på vägar som andra människor har asfalterat, och somliga av oss har kanske åkt buss eller färja som en annan människa kör.

Vi blir hela dagen föremål för andra människors tjänster. Genom sina yrken gör de oss personliga tjänster i vardagslivet. Och vi vet ju inte ens vilka de är. Det goda i världen är oftast ano-

Tacksägelsedagen i Klädesholmens kyrka, smyckad med gåvor. En gudstjänst där även Rönnängs och Klädesholmens kyrkokör bidrog med musikaliska gåvor.

Foto: Svenska kyrkan Tjörn

nymt. "Goda gärningar har inga namn", säger Luther. Han visste också att det var just Gud som utförde alla dessa goda gärningar – genom människor. Hos Luther uppfattas alla yttre händelser på jorden såsom "masker" som Guds ansikte döljer sig bakom. Gud verkar hela tiden i sin skapelse förklädd och dold.

Vi känner inte många av alla de människor som har bidragit till att få oss till jobbet, skolan eller kyrkan. Vi vet förmodligen inte vem som har producerat det vi ätit till frukost och lunch. Vi vet inte vilka människor som byggt våra bilar eller tillverkat våra kläder och skor. Men utan alla dessa anonyma goda gärningar, vore vårt liv som vi känner det inte möjligt. Det är trösterikt att veta hur fantastiskt Gud handlar genom människor som "bara gör sitt vanliga jobb" – vi människor som inte alltid tänker på vilken otrolig mängd tjänster som vi gör våra medmänniskor i vårt arbete.

Gud agerar i sådant som inte verkar ha den minsta gnuttan av religiositet över sig. I rent jor-

diska eller "världsliga" förhållanden kommer Gud oss till mötes. Detta är Guds barmhärtighet: Gud kommer oss tillmötes innan vi frågar efter honom. Gud ger oss innan vi ber om det och han ger oss även om vi inte tackar – så stor är nåden.

För det finns ingen klausul om att vi måste vara tacksamma för att ta emot livet. Livet tar vi emot hela tiden, också när vi är för upptagna av stunden och har för mycket annat i huvudet för att tänka på att det är en ständig gåva som skänks oss.

Vi tar varje dag emot gåvor och vi ger varje dag gåvor vidare till andra, genom våra yrken eller vardagliga bestyr. Vi kan ana Guds omsorg om oss i varje leende vi möter, i varje hjälpande hand och i varje vänlig blick. Vi kan ana Guds omsorg i varje solblänk, i varje droppe regn och i varje singlande höstlöv. Under tacksägelsedagen får vi möjlighet att uttrycka vårt tack för de gåvor som skänks oss ur Skaparens händer. ☩

från Bibeln till romaner

BÖCKER MED INNEHÅLL

ATT TA SIG TID ATT REFLEKTERA ÖVER VAD MAN LÄST GER EN DIMENSION TILL LÄSUPPLEVELSEN, OAVSETT VAD DET ÄR FÖR BOK DU LÄSER ELLER LYSSNAR PÅ. VI HAR BOKBORD I VÅRA KYRKOR, LÄSER UR BIBELN I VARJE SÖNDAGSGUDSTJÄNST OCH ANVÄNDER IBLAND LITTERATUR I VÅRA SAMTALSGRUPPER.

Bibeln är en självklar del av ett församlingsliv. Varje söndag läser vi texter ur Bibeln, både ur Gamla och Nya testamentet. Predikan är sedan prästens tolkning och reflektion kring texten, som man gärna får fortsätta att prata om kring kyrkkaffet.

Åke Bonnier, biskop i Skara stift, har i en text om Bibeln uppmanat den mer ovane bibelläsaren att börja med Markusevangeliet i Nya testamentet. "Där får du hela Jesu liv på ett fint och tillgängligt sätt, dessutom är det kortast av de fyra evangelierna". För som han också konstaterar är Bibeln inte bara en viktig del av vår kultur, utan "en värld där tron lever och får liv".

Vidare konstaterar han att "Bibeln är en så spännande bok. Den rymmer så mycket och den betyder så mycket för exempelvis internationell politik och kultur av olika slag. Så många anknytningar finns till Bibeln i skönlitteratur, i film, i teater och konst. Ja, hela Bibeln är en källa ur vilken vi kan ösa livgivande vatten och som kan hjälpa oss att se ur nya perspektiv."

För även om Bibeln är central i en kristens liv så ger även annan litteratur nya perspektiv, kunskaper och insikter, oavsett vilken bok du läser. Att ingå i en bokklubb där man alla läser samma bok för att sedan samtala om den är ett sätt att fördjupa sin läs-

Foto: xx

upplevelse. Bara att ta sig tid för sig själv och reflektera vad det är man läst är spännande.

I höst kommer en av Klövedals församlings temakvällar att fokusera på evangelisten Johannes och våra diakoner använder sig ibland av böcker i sina samtalsgrupper. Som en inspiration för vidare samtal. Det blir ingen recension av boken, utan prat kring nya tankar och insikter man fått.

Nyligen avslutades dessutom årets bokmessa i Göteborg. Verkligen ett himmelrike för bokälskaren. Svenska kyrkan deltar alltid på den egna scenen, Se människan. Här har jag lyssnat till spännande samtal där den existentiella aspekten får ta plats, oavsett genre av bok. Och även om årets bokmessa är avslutad så finns samtalen att ta del av i efterhand. Ett rikt utbud, ett varierat sådant, här kommer ett litet urval, se nästa sida.

sammanställt av Tina Augustsson

BOKTIPS MED SAMTAL FRÅN ÅRETS BOKMÄSSA. INSPELNINGAR FRÅN SVENSKA KYRKANS SCEN SE MÄNNISKAN FINNS ATT SE I EFTERHAND.FÖLJ QR-KODEN.

VID REGNBÅGENS SLUT FINNS EN KATT

Katten Kerstin har blivit ett fenomen på Instagram med närmare 90 000 följare. Men berättelsen om

Kan en katt ge oss vidgade perspektiv?

Kerstin Strömstedt är något mer än vardagliga anekdoter på sociala medier – där utvalda delar nu blivit bok. Genom ögonen på sin katt säger

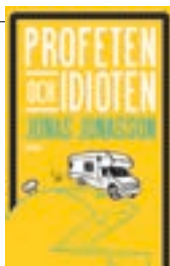
artisten Niklas Strömstedt något om livet i det lilla

perspektivet, som i samklang med Lars Lerins bilder skapar en annorlunda ingång till livets sorger och glädjeämnen. Lars Lerin och Niklas Strömstedt i samtal med Susanne Rappman, biskop i Göteborg.

PROFETEN OCH IDIOTEN

Domedagsprofeten Petra, den måttligt begåvade mästerkocken Johan och 75-åriga bloggdrötningen Agnes ger sig ut på resa i Europa, i ett sista ärende innan jorden går under. Givetvis går inget som planerat. I en tid av stora samhällsförändringar, polarisering,

pandemi, väpnade konflikter och rädsla inför framtiden, hur kan vi bäst använda humorn för att nå fram? Och kan människor verkligen bli tröstade av en god bok?

Kan människor verkligen bli tröstade av en god bok?

Jonas Jonasson i samtal med Åke Bonnier, biskop i Skara stift.

LILLA FREDSBOKEN – OM ATT VARA FÖLJARE TILL JESUS PÅ FREDENS VÄG

Vad betyder det egentligen idag att vara Jesu efterföljare och slå följe med honom på fredens väg? Ett liv i fred med sig själv,

skapelsen och sina nära, men också i relation till de medmänniskor vi inte känner vid namn. Det handlar om de små stegen i surdegens och senapskornets anda. Om det som låter oss vara en del av hoppet om att en annan värld är möjlig. KG Hammar och Lotta Fång i

Ett liv i fred med sig själv, är det möjligt?

samtal med Elisabet Pettersson, chef för prästprogrammet på Svenska kyrkans utbildningsinstitut i Uppsala.

BÅTEN

Hur ser friheten ut när man är fri? Sex kvinnor samlas i Kapstaden för att segla över Atlanten. De är fullständiga främlingar för varandra. De flesta är över femtio, på andra sidan karriär och familjeliv. I kontakt med elementen – stormen, havets djup, himlens väldighet – faller fernissan snabbt av och det som besättningen bär inom

Hur ser friheten ut när man är fri?

sig spelas upp. Vilka blir vi då? Ett existentiellt äventyr ombord på en segelbåt. Lotta

Lundberg i samtal med Dan-Erik Sahlberg, Sigtunastiftelsen.

MER OM BIBELN

BIBELNS BESTÅR AV 66 BÖCKER UPPDELADE I TVÅ DELAR, GAMLA TESTAMENTET OCH NYA TESTAMENTET.

Hela Bibeln finns översatt till 719 olika språk, dessutom har 2805 språk någon del av Bibeln översatt.

Texterna har olika karaktär: poesi och berättelser, lagar och profetiska texter, evangelier och brev. De äldsta delarna i Bibeln innehåller berättelser som är nedskrivna från ungefär 1200 före Kristus och framåt. Judarnas bibel eller den hebreiska bibeln – som den kristna kyrkan kallar Gamla testamentet – är ursprungligen skriven på hebreiska. Där skildras hur Gud skapar världen och följer Israels folk genom historien.

BERÄTTAR OM JESUS

Nya testamentet har grekiska som ursprungsspråk och är skrivet från ungefär år 50 och in på 100-talet. Dess olika böcker berättar om Jesu liv, gärning och de första kristna församlingarna.

Idag innehåller de flesta bibelutgåvor ytterligare elva böcker som ibland kallas Tillägg till Gamla testamentet och som förr brukade kallas Gamla testamentets apokryfer. Dessa böcker är skrivna på grekiska och kom till under tiden mellan de båda testamentena.

Att läsa Bibeln innebär att man behöver tolka texten. Ibland kan man höra att det inte är så svårt: "Läs som det står!" Men redan den över-

Foto: Magnus Aronson / Ikon

satta svenska bibeltexten är en tolkning. Forskningen hjälper till att förstå de sammanhang där texten skrevs, men vi kan aldrig vara säkra på att vi uppfattar texten som den var tänkt att förstås. Man behöver vara ödmjuk inför texternas historiska karaktär.

NÅGRA BIBELCITAT:

Allt vad ni vill att människorna ska göra för er, det ska ni också göra för dem.

Matteusevangeliet 7:12

Bara hos Gud finner jag ro, från honom kommer min räddning.

Psaltaren 62:2

Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte ska gå under utan ha evigt liv.

Johannesevangeliet 3:16

Allt har sin tid, det finns en tid för allt som sker under himlen: en tid för födelse, en tid för död, en tid att plantera, en tid för att rycka upp, ...

Predikaren 3:1

– Genom läsning tränar vi fantasin, en av våra viktigaste muskler, och förmågan till perspektivskiften, att leva sig in i andra sätt att tänka, leva och känna – det är en omistlig förmåga i en demokrati. Framförallt så är läsning ett njutningsmedel, det får vi inte glömma bort.

Magnus Persson, professor i litteraturvetenskap vid Malmö universitet.

Publicerat i SvD 2018

Fler tips om böcker att samtala kring med vänner eller i en bokcirkel. Eller bara fundera kring.

Att ta sig tid att reflektera över vad man läst ger en dimension till läsoplevelsen, oavsett vad det är för bok du läser eller lyssnar på. Vi har bokbord i våra kyrkor, läser ur Bibeln i varje söndagsgudstjänst och använder ibland litteratur i våra samtalsgrupper.

DIN EGEN VÄG AV PATRICIA TUDOR SANDAHL

Denna bok läser man just nu i samtalsgruppen för kvinnor i Valla, som leds av Helena Johannesson. Tidigare har gruppen läst böcker av Tomas Sjödin och senast boken *Livet med Lif* av präst Camilla Lif.

Patricia Tudor Sandahl är psykoterapeut och föreläsare. född i England men kom till Sverige 1964. Patricia håller även i retreat och du kan höra henne i Tankar för dagen i P1. Hon har även Sommarprat (2000) samt Vinterprat (2010, 2020). Alla hennes böcker har ett existentiellt tema.

GUD GÖMMER SIG BAKOM EN BJÖRK AV BRITTA HERMANSSON

Boken berör skörheten vi alla har inom oss, men också hoppet som kan hitta sin ibland lite överraskande väg till en. Britta Hermansson skriver om hur enkla vardagshandlingar kan hjälpa oss att hitta tilliten.

Britta Hermansson är pastor i Ekumeniakyrkan och i somras besökte hon Klövedals församling. Britta har även skrivit böckerna *Möten som berör* och *De vi ville bli*.

AXPLOCK

GE EN GÅVA SOM BETYDER NÅGOT

När ni vill hylla en jubilar eller tacka någon som hjälpt dig – gör det med en gåva som förändrar människors liv.

Varje gåva i **Act Svenska kyrkans gåvoshop** bidrar till att minska fattigdom, kämpa mot orättvisor och att ge människor möjlighet att själva kunna skapa ett tryggt liv.

GAVOSHOP.SVENSKAKYRKAN.SE

”För det finns alltid ljus, om vi bara är modiga nog att se det, om vi bara är modiga nog att vara det”

Amanda Gorman

VILL DU JOBBA I KYRKAN?

Vi behöver fylla på i listorna över extrapersonal som kan hoppa in för kortare eller längre vikariat inom vaktmästeri. Är du intresserad hör du av dig till kyrkogårdsförman Niclas Olsson, 0733-230 529.

Lennart har sjungit i samma kör i 70 år

DET ÄR ETT SVÅRSLAGET REKORD ATT INGÅ I EN KÖR I 70 ÅR. MEN FÖR LENNART OLSSON I SKÄRHAMN ÄR DET VERKLIGHET. OCH FORTFARANDE LÄNGTAR HAN TILL VARJE ÖVNING MED STENKYRKA KYRKO KÖR. – DET ÄR BÅDE SÅNGERNA OCH GEMENSKAPEN SOM GÖR DET ROLIGT, SÄGER HAN.

Det var hans första arbetsgivare, bagare Ragnar Karlsson, som fick honom att börja sjunga i Stenkyrka kyrkokör. Lennart var då bara 13 år gammal. Ragnar hade en vacker tenorröst och var aktiv i kyrkan i Skärhamn. Lennart började i kören och blev fast, själv sjunger han både bas och tenor, allt utifrån vad som behövs. – Jag har alltid haft lätt för tonerna, säger han.

BJUDER PÅ HEMBAKT

Vi träffas hemma hos Lennart och frun Majlis, sitter i uterummet en varm sensommardag och bjuds på skärhamnskaka med smör och ost till kaffet. Lennart tar fram boken om Skärhamns kyrka och bläddrar mellan sidorna. Här finns bilder över så väl kören som de som varit präster och musiker i församlingen under hans tid i kören. Brander, Rosenqvist (som enligt Lennart hade en fin röst och också sjöng i kören), Persson och så vidare. Och kyrkomusikerna, Martling, Sandahl, Keczan.

I somras när prästen Jaana Pollari Lindström avtackades gav Lennart henne en snidad fiskmåls i trä.

– Jag älskar att jobba med händerna och vara i arbetsrummet i källaren, säger han.

Samtidigt lyssnar han gärna på musik.

– Det är bara kunskapen som sätter stopp för vad man kan höra på. Det finns obegränsat med musik och olika genrer.

LYSSNAR PÅ MUSIK

Det blir en del körmusik som spelas men även annat. Favoritpsalmen framför andra är *Oändlig*

nåd, (nummer 231 i psalmboken), och när han säger det måste han ta en paus för att samla sig igen. Det märks att just den psalmen betyder mycket för honom.

TRYGG I SIN TRO

Sin kristna tro har han burit med sig under hela livet och den betyder mycket för honom. Historierna är flera om hur han upplevt gudsnärvaron, inte minst när han som kapten utsattes för mycket hårt väder ute på Nordsjön, men där han kunde föra fartyget tryggt in till hamn.

– Sjön bröt framför stäven, vi tappade delar av lasten och vi såg ingenting, och inloppet kändes av sandbankar så vi var tvungna att komma rätt i rännan, och plötsligt ligger vi rätt. Det borde egentligen inte ha varit möjligt, säger han betänksamt.

Han tröttnar aldrig på att sjunga med kören, inte ens inför de stora helgerna, när delar av

Foto: Tina Augustsson

musiken är densamma. Men han uppskattar också nya inslag.

– Ett tag sjöng vi Taizésånger, de är mänskliga och fina, säger han.

ÖNSKAR FLER RÖSTER

Att då och då få sjunga tillsammans med de andra kyrkokörerna på Tjörn i gemensamma större körverk är kul och ger variation.

– Och så önskar jag att det kom in fler män i kören, det behövs, säger han.

TINA AUGUSTSSON

PSALM 231 , VERS 1-2

*Oändlig nåd mig Herren gav,
och än i dag mig ger.
Jag kommit hem, jag vilsen var,
var blind, men nu jag ser.*

VILL DU SJUNGA I KÖR?

Vi tar emot nya sångare i våra körer, både vuxenkörer och barnkörer.

Kontakta körledarna så hjälper de dig vidare. Vi har en kör för alla.

Klövedals körer:

Susanne Klemets, 0733-230 511

Rönnängs/Klädesholmens körer:

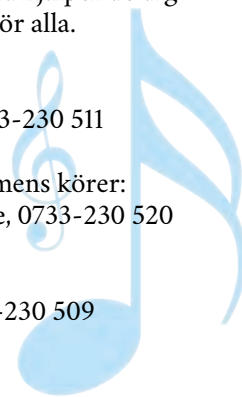
Maria Karlsson Runge, 0733-230 520

Stenkyrka kyrkokör:

Kersten Cottyn, 0733-230 509

Vallas körer:

Kersten Cottyn, 0733-230 509

AXPLOCK

VIRKA EN SOLROS I GULT OCH BLÅTT

SOLROSEN ÄR UKRAINAS NATIONSBLOMMA OCH HAR BLIVIT EN SYMBOL FÖR MOTSTÅNDET MOT RYSSLANDS INVASION I LANDET.

Virka en solros och ge bort den med uppmaning att man ska skänka en slant till hjälpen som fortsatt behövs i det krigshärjade Ukraina.

Mönster och tips från PRO:s hemsida.

Garn och färg till Ukraina-blomman

Garnet Mandarin Petit kommer från Sandnes Garn.

Färg gul nr 2000.

Färg blå nr 0335.

Grossisten bidrar till Ukraina med hela inkomsten för just detta garn och dessa två färger.

Valfritt garn i gult och blått och virknål därefter.

Gör en löpögla.

8 luftmaskor, slut i ring med en smygmaska i första luftmaskan.

2 lm, 15 stolpar i ringen, en

smygmaska i 2a lm med gult.

*3 lm, 1 dubbelstolpe i nästa m 2 gånger, 3 lm, 1 smygmaska i samma m som sista stolpen * Upprepa *-*7 gånger till.

Snurra den blå tråden runt den fasta delen på en säkerhetsnål och fäst sen trådarna. Snurra den blå tråden runt.

Tänk på att lämna en rejäl bit blått garn vid upplägningen. Den ska användas till säkerhetsnålen.

BE VIA BÖNEWEBBEN

Tänd ett ljus eller formulera en bön på Svenska kyrkans bönewebb. Du når den genom adress:

BE.SVENSKAKYRKAN.SE

ibland behöver man stilla sig och formulera sin oro, sin tacksamhet, sin längtan, sina problem, sin glädje.

Bönen täcker allt!

90 SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

act Svenska kyrkan

GE MOD, HOPP OCH MEDMÄNSKLIGHET

Gåvor som verkligen betyder något. Vad vill du ge?

EXEMPEL
MAMMAKRAFTER
305 KR

svenskakyrkan.se/actgavoshop

TEMAKVÄLLAR I KLÖVEDAL I HÖST!

Alltid start 18.00. Fika finns. Alltid olika programpunkter. Se kalendern på vår hemsida eller ring 0304-66 00 55.

Vi ses i Klövedals församlingshem följande torsdagar i höst: 13/10, 27/10, 10/11 och 24/11.

FÖR ANNE STÅR GUDSTJÄNSTEN I CENTRUM

ANNE LIISASDOTTER, NY PRÄST I STENKYRKA FÖRSAMLING OCH TEAMLEDARE FÖR ARBETSLAGET, SER FRAM EMOT SIN NYA TJÄNST. OCH HAR GETT SIG SJÄLV EN UTMANING.

Anne Liisasdotter har redan en koppling till Tjörn, här bor hennes syster med familj och hon älskar trakterna kring Toröd där de bor. Men hon är född i Finland, nära gränsen till Ryssland och flyttade till Sverige som barn. Uppväxten var i Västerås.

GUDSTJÄNSTEN CENTRAL ROLL

Det var under konfirmandtiden som hon kom med i kyrkan och den blev en viktig och stor del av livet.

– När jag var i 20-årsåldern levde jag under ett år i Taizékommuniteten. Där fick jag en levande erfarenhet av gudstjänsten som central för allt man gör i en församling, säger hon.

TYCKER OM ATT PREDIKA

Kallet att bli präst växte sig allt starkare med åren och det var för 29 år sedan som hon prästvigdes i Göteborgs domkyrka av biskop Lars Eckerdal.

– Teologi var väldigt roligt att studera och jag tycker mycket om att predika.

Men det är inte enbart teologin som ger henne näring, utan även mötet med människorna.

– Jag är intresserad av människor. Som präst möter man människor i olika speciella situationer. Man får ta del av livserfarenheter och får sätta in dem i en kontext i gudstjänsten. Att vara en livstydare är något av det finaste med att vara präst.

Anne är även utbildad samtals- och massage-terapeut.

– För mig är det självklart att kropp och själ hör ihop, säger hon.

"Att vara en livstydare är något av det finaste med att vara präst."

Vilket avtryck hoppas du kunna ge i din nya tjänst?

– Jag hoppas och vill, tillsammans med arbetslaget och alla i församlingen, gestalta vad Kristi tro och gemenskap handlar om. Jag vill förmedla tro och hopp om att kärleken har makt över destruktiviteten. Att få se kärleken blomma i både

det lilla och det stora, är helt fantastiskt.

Anne har ett stort intresse i att skriva och tänker ge sig på, en för henne osannolik utmaning som nybliven tjörnbo.

– Jag tänker bli vinterbadare och då ska ni veta att jag är en riktig badkruka.

TINA AUGUSTSSON

PERSONALNYTT

ULRICA HAR BÅDE RÖTTERNA OCH NU FÖTTERNA PÅ TJÖRN

I SLUTET AV AUGUSTI FICK KLÖVEDALS OCH STENKYRKAS FÖRSAMLINGAR EN NY TEAMLEDANDE PEDAGOG. ULRICA FRANSSON HAR RÖTTER PÅ TJÖRN OCH ÄR EN VAN RESENER, MED ETT STORT INTRESSE FÖR MÄNNISKOR.

Ulrica Fransson är uppväxt i Göteborg, men har bott stora delar av sitt vuxna liv i Karlstad. Hennes pappa är från Stockevik, och där har hon spenderat varje sommar sedan barnsben. Huset har hon kvar.

– Jag har levt här som sommargäst. Nu ser jag fram emot att upptäcka Tjörns alla årstider och lära känna människorna här.

I slutet av augusti började Ulrica Fransson sin tjänst i Klövedals och Stenkyrkas församlingar. Hon kommer som pedagog att delta i olika verksamheter för barn och unga, bl.a. konfirmander, men även ha ansvar som arbetsledare.

– Jag hoppas kunna bidra med mina erfarenheter och kunskaper och utveckla verksamheten.

LEVT MED KYRKAN

Ulrica Fransson har alltid rört sig i eller med församlingar genom livet.

– Jag växte upp i ett frireligiöst hem och kände tidigt en kallelse att arbeta inom kyrkan, säger hon.

Ulrica har haft många olika uppdrag, både inom svenska kyrkan och frikyrkan – ungdomspastor, diakon, församlingsassistent, projektledare och nu senast teamledande pedagog.

– Jag trivs med den kombon, att få vara med i verksamheten och samtidigt jobba med helheten, organisationen, och tänka långsiktigt.

NYFIKEN PÅ VÄRLDEN

För några år sen fick Ulrica Fransson chansen att bli reseledare.

– Jag har alltid varit intresserad av att resa – att

se nya platser och miljöer. Jag är nyfiken på att möta människor och se hur man lever sina liv på olika platser.

RESER VARJE ÅR

Varje år blir det någon resa, i Sverige eller utomlands.

– Jag tycker om att ta hand om gruppen och se till att den mår bra. Vem vet, kanske kan jag bidra med mina resekunskaper även på Tjörn.

UT PÅ HAVET

På somrarna tar

Ulrica gärna båten ut på holmarna utanför Stockevik och Klädesholmen. Även Dyröns vandringsleder och Pilane gravfält är välkända resmål.

– Båda ställena är fantastiska miljöer och ger en härlig avkoppling och upplevelser för både kropp och själ.

"Jag kände tidigt en kallelse att arbeta inom kyrkan"

MINNA KARLSSON

KATRIN HAR ÅTERVÄNT TILL TJÖRN

ETT KÄRT ANSIKTE HAR ÅTERVÄNT TILL RÖNNÄNGS FÖRSAMLING. DIAKON KATRIN SÖRBRIS ÄR PÅ PLATS IGEN OCH ÄR I FULL GÅNG MED ATT STARTA OM VERKSAMHETEN EFTER PANDEMIN.

Efter två år i Småland är Katrin Sörbris tillbaka i sin tjänst som diakon i Rönnäng.

Det är tredje gången Katrin tar en tjänst inom Svenska kyrkan Tjörn och den här gången är det för gott.

– Det känns som att komma hem igen. Det är människorna jag kommer tillbaka till, inte havet.

Under de kommande åren vill Katrin Sörbris fokusera på pastoratets ideella medarbetare. Det behövs en nystart efter pandemin.

– Det är viktigt att vi längtar efter saker vi vill göra, att längta ihop oss, säger hon.

Under hösten anordnar arbetslaget flera möten för ideella.

– Varför inte starta igång guds-

tjänstvärdarna på Kvarnbacken igen, eller gemenskapsträffen Skafferiet?

SAMTAL NÄR LIVET ÄR SVÅRT

Det bästa med jobbet som diakon är enligt Katrin Sörbris att möta människor på tu man hand och prata om livet och det som känns svårt.

– Samtal om livet kan förändra så mycket. Man kan hitta vägen som leder vidare.

SORGEN MÅSTE FÅ TA SIN TID

Katrin Sörbris har själv upplevt sorg nyligen och fick då stöd från människor i Rönnäng, trots att hon då bodde i Småland.

– Det var flera från Tjörn som hörde av sig och gav mig stöd.

Katrin påpekar att man måste ge sig själv tid att sörja.

– Det finns inga botemedel mot sorg, det tar sin tid. Det är en del av en själv som försvunnit. Man måste låta det ta tid att hitta sig själv igen.

MINNA KARLSSON

AVSLUTAR SINA TJÄNSTER

Erika Andersson har slutat som pedagog och arbetsledare i Valla församling och återgått till en tjänst som lärare. Vi önskar Erika lycka till i sin nya tjänst!

Anna Schultz Höhmann har slutat hos oss på Tjörn. Anna har varit innevaktmästare i Valla församling. Vi önskar Anna lycka till!

Ove Berntsson har gått i pension och därmed slutat som vaktmästare i Klövedals församling. Vi önskar Ove lycka till med den nya tillvaron!

Catharina Schönbucks vikariat som diakoniassistent i Rönnängs församling har upphört. Vi tackar för åren hos oss och önskar lycka till framöver!

Raymond Karlsson har slutat sin tjänst hos oss på Tjörn. Raymond jobbade som vaktmästare i Klövedals församling och vi önskar lycka till med nya uppdrag!

VEM SAMTALAR DU MED?

Vem delar du dina drömmar med, dina rädslor, dina bekymmer? Svenska kyrkan finns som en samtalspartner.

Sök oss via epost: tjorn.pastorat@svenskakyrkan.se eller ring 0304-660055.

BLEKETS KYRKA

KAPELLVÄGEN 5, 471 96 BLEKET

Det finns några parkeringsplatser vid kyrkan.

HÅLLPLATS BLEKETS SKOLA.

DYRÖNS EFS-KYRKA

HAMNVÄGEN 27, 471 43 DYRÖN

Ta färjan från Rönnäng. Parkera bilen vid parkeringen vid Stansvik vid ishallen.

HÄRÖNS SKOLHUS

Parkera vid Linnevikén, vid infarten till Kyrkesund. Gå cirka 400 meter till färjeläget. Det går inte att parkera vid färjan. Ta färjan (tidtabell) från Kyrkesund och promenera till skolhuset (ca 200 meter).

KYRKANS HUS I KÅLLEKÄRR

SVENBORGSVÄGEN 4, 471 94 KÅLLEKÄRR

Det finns parkeringsplatser 50 meter från huset.

HÅLLPLATS KÅLLEKÄRR.

KLÄDESHOLMENS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM

KYRKVÄGEN 10, 471 51 KLÄDESHOLMEN

Det finns några få parkeringsplatser utanför kyrkan och församlingshemmet.

HÅLLPLATS KLÄDESHOLMEN ÖSTRA.

KLÖVEDALS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM

KYRKOFJÄLL 224, 471 92 KLÖVEDAL

Det finns parkeringsplatser mellan kyrkan och församlingshemmet.

HÅLLPLATS KLÖVEDAL TÅDÅS.

MYGGENÄS FÖRSAMLINGSGÅRD

ANTILOPVÄGEN, 471 61 MYGGENÄS

Det finns parkeringsplatser utanför.

HÅLLPLATS MYGGENÄS CENTRUM.

RÖNNÄNGS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM

KYRKVÄGEN 26, 471 41 RÖNNÄNG

Det finns parkeringsplatser utanför församlingshemmet.

HÅLLPLATS RÖNNÄNGS BRYGGA CA 700 M TILL KYRKAN

STENKYRKA KYRKA

STENKYRKOVÄGEN 30, 471 93 KÅLLEKÄRR

Det finns några parkeringsplatser utanför kyrkan. Fler p-platser finns vid kyrkogården (ca 100 m) och vid Billströmska folkhögskolan.

HÅLLPLATS STENKYRKA KYRKA ELLER

BILLSTRÖMSKA FOLKHÖGSKOLAN.

SKÄRHAMNS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSGÅRD

KYRKVÄGEN 8B, 471 32 SKÄRHAMN

Det finns i princip inga parkeringsplatser uppe vid kyrkan. Parkera vid fd Saga biografen.

HÅLLPLATS SKÄRHAMN NORRA ELLER

SKÄRHAMNS TORG.

VALLA KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM,

VALLA KYRKVÄG 31, 471 72 HJÄLTEBY

KRÅKEDALSVÄGEN 43, 471 72 HJÄLTEBY

Det finns parkeringsplatser mellan kyrkan och församlingshemmet

HÅLLPLATS VALLA KYRKA.

ÅSTOLS MISSIONHUS

GULLHEDEN 3, 471 44 ÅSTOL

Ta färjan från Rönnäng. Parkera bilen vid parkeringen vid Stansvik vid ishallen.

ÖVERGÅRDSVÄGEN 39, HÖVIKSNÄS

Valla församlings lägenhet i Höviksnäs.

FÖR ATT HITTA KOLLEKTIVTRAFIKEN SE:

Västtrafiks webbsida reseplaneraren.

<http://reseplanerare.vasttrafik.se/>

SVENSKA KYRKAN TJÖRN,

PASTORSEXPEDITIONEN

HAMNGATAN 17, 471 32 SKÄRHAMN

telefon växel: 0304 66 00 55

öppet mån-tors 9-12 samt 13-16, fre 9-12

tjorn.pastorat@svenskakyrkan.se

www.svenskakyrkan.se/tjorn

HÅLLPLATS SKÄRHAMNS TORG

KORS OCH TVÄRS

PSALMEN
 "Så skydda mig med din starka hand, du Fader god
 och låt mig växa för livets land, som är ditt himmelska rike."

Namn: _____

Adress: _____

PSALMEN
 "Så skydda mig med din starka hand, du Fader god
 och låt mig växa för livets land, som är ditt himmelska rike."

SKICKA IN DIN LÖSNING TILL:

Svenska kyrkan Tjörn, Hamngatan 17, 471 32 Skärhamn.

Eller mejla de gulmarkerade orden till:

tjorn.pastorat@svenskakyrkan.se.

Märk med "Korsord". Tävligen pågår till 13 november 2022. Glöm inte ditt namn och adress.

Förra kryssets vinnare, som gratulerats med var sin blomstercheck, är:

- Inga-Britt Johansson, Klädesholmen
- Kristina Mollberg, Göteborg
- Gunilla Lindbergh Lindahl, Fagerfjäll

TACK ALLA MEDLEMMAR!

Som medlem i Svenska kyrkan Tjörn betalar du en kyrkoavgift som används till många viktiga verksamheter. Din kyrkoavgift går bland annat till:

- Gemenskapsträffar för äldre och ensamma.
- Kyrkans öppna förskola och andra aktiviteter där små barn och deras föräldrar kan mötas.
- Gudstjänster, för alla i livets glädjeämnen och sorger, förtvivlan och hopp.
- Ett rikt musikkiv med körer och musiker.
- Självårdssamtal när livet känns tufft och man behöver någon att prata med.
- Mötesplatser för ungdomar.
- Hembesök för att stötta sjuka eller människor i kris.
- Stöd till barn och unga som har det tufft hemma, genom Livbojen stödgrupper.
- Underhållet av våra kyrkobyggnader och kulturarv.
- Stöd till människor på flykt, både i Sverige och utomlands.
- Stöd till människor i arbetslöshet på S:t Mary.
- Stöd till de som sörjer.
- Jourhavande präst som människor i krissituationer kan kontakta under den tid på dygnet då många andra resurser är stängda.
- Stöd till människor som är nya i Sverige, för att de ska lära sig svenska och komma in i samhället.
- Tillfälligt ekonomiskt stöd när det verkligen krisar.
- Act Svenska kyrkan, som finns på plats vid katastrofer och kämpar för allas rätt till ett värdigt liv.

**ÄR DU INTE REDAN MEDLEM, RING 0304-66 00 55 SÅ
HJÄLPER VI DIG ATT BLI DET. TILLSAMMANS HJÄLPS VI ÅT!**

WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/TJORN